

Nacume Szószecki
120 haiku

Fordította: Czifra Adrienn

Nacume Szószecki
120 haiku

Fordította: Czifra Adrienn

Nacume Szószeki

120 haiku

Fordította: Czifra Adrienn

Zopcsák Ferenc kalligráfiáival

Impresszum

Napkút Kiadó Kft.

1027 Budapest, Fazekas u. 10–14.

Telefon: (1) 787-5889

Mobil: (70) 617-8231

E-mail: napkut@gmail.com

Honlap: www.napkut.hu

Szerkesztő: Sütő Csaba András

Tördelőszerkesztő: Szondi Bence

A borítót Kacusika Hokuszi fametszetének

(1830–32) felhasználásával

Zopcsák Ferenc tervezte

© Czifra Adrienn, 2020

© Napkút Kiadó, 2020

ISBN 978 963 263 927 7

Előszó

Nacume Szószeki (1867–1916), a Meidzsi-korszak (1868–1912) egyik legmeghatározóbb írója a régi japán és a klasszikus kínai irodalom nagy tisztelője volt. A modern realista regényeiről ismertté vált íróról azonban csak kevesen tudják, hogy a haikuköltészetben és a kínai versek terén is maradandót alkotott. Az egyetemen angol nyelvet és irodalmat hallgató Szószeki írói pályafutását ugyanis haikuversekkel kezdte.

A Tokiói Császári Egyetem előkészítő iskolájában életre szóló barátságot kötött Maszaoka Sikivel, akit a modern haikuköltészet atyjaként tisztelnek. A művészetek iránti közös érdeklődésüknek hála, hamar jó barátság alakult ki közöttük, és az író ma ismert két legkorábbi haikuja is egy Sikinek címzett levélben olvasható. Írói álnevét (eredeti neve Nacume Kinnoszuke) is költő barátja egy művére írt kritikájában használta először.

Miután Nacume Szószeki befejezte egyetemi tanulmányait, 1895-ben Macujama városában kapott tanári állást. Itt ötvenkét napig lakott egy fedél alatt Maszaoka Sikivel, aki ekkor már tüdőbetegségben szenvedett.

Siki haikutársasága, a Sófúikai, mely főként gimnáziumi tanárokból állt, minden este összegyűlt a házukban, és tagjai a költő iránymutatásával írtak modern haikukat. A költő a saszei stílust képviselve arra tanította követőit, hogy saját tapasztalataikból és a természet megfigyeléséből merítsenek alapot verseikhez. A társasághoz időnként az emeleten lakó Szószeki is csatlakozott, és a tagok lelkesedése rá is nagy hatással volt.

Nacume Szószeki legtermékenyebb haikukorszaka 1896 és 1900 között volt, amikor Kumamoto-ban dolgozott angoltanárként. Ezekben az években is élénk levelezést folytatott Sikivel, akinek véleményére kíváncsian folyamatosan küldözgette verseit. Diákjaival egy haikuklubot is alapított Simeiginsa néven, melynek foglalkozásai az ő irányítása alatt zajlottak.

Később ösztöndíjasként két és fél évig tartózkodott Londonban, s ez idő alatt is írt verseket. Ezek kezdetben jó hangulatúak voltak, de az írón lassan jelentkeztek a depresszió tünetei, és ezt a folyamatot haikui is pontosan tükrözik. Versei

központi témája a magány volt, és feleségének alakja is többször feltűnt a sorok között. Depresszióját az is súlyosbította, amikor 1902 végén levélben értesült Maszaoka Siki haláláról. Barátja elvesztése mélyen megrázta őt, s fájdalmának több versében is hangot adott.

Hazatérése után kezdett bele Macska vagyok című regényének megírásába, és innentől fogva évről évre születtek regényei és novellái. A regényírásra koncentrálni azonban egyre kevesebb ideje maradt a haikuköltéssel foglalkozni. Mégis, 1916-ig mintegy 2600 haikut vetett papírra. Ezek negyven százalékát Kumamoto-ban és szintén jelentős hányadát Macujamán alkotta. Macujamát a haiku fővárosaként is szokták emlegetni, mivel több nagyszerű haikuköltő (köztük Maszaoka Siki és Takahama Kjoszi modern haikuköltők és a szabad haikuiról híres Taneda Szantóka) is ebben a városban élt.

Maszaoka Siki barátsága és útmutatása nagyban befolyásolta Szószekit, aki az elsők között volt a modern haikuköltők sorában. Nacume Szószeki számára a haiku lényegi elemét képezte a humor, továbbá verseire jellemző volta szatíra és az eredetiség. Egy 1897-es haikujába még saját nevét is beleírta. Nagy hatással volt költeményeire a gyász is, a legtöbb szomorú hangvételi műve barátja halála után született. Siki stílusát, a saszeit sokszor alkalmazta, de nem minden esetben – a haikut többször személyes üzenetként használta barátainak, vagy saját belső történéseit fejezte ki vele.

Összességében elmondható, hogy Siki vitalitása, lelkesedése és elszántsága, amelyet a haikuköltészet iránt tanúsított, megadta Szószekinek a kezdő lökést az irodalmi pályán. Nagy regényei közül a Macska vagyok (Európa, 1964), A kapu (Európa, 1962) és A kölyök (Balassi, 2003) magyar fordításban is megjelent.

A kötetben százhusz haiku kapott helyet, amelyek hagyományosan öt évszak szerint tagolódnak. A versek eredeti japán nyelven, kiejtés szerinti magyar átírásban és magyar fordításban szerepelnek.

Szeretném megköszönni a támogatást Vihar Juditnak és Máté Zoltánnak, akik kitűnő tanácsokkal láttak el a kötet készítésekor, továbbá Zopcsák Ferencnek a gyönyörű kalligráfiákat és a borító tervezésében nyújtott segítséget.

Újén

Hacujume ja kane mo hirohazu si ni mo szezu

Újévi álom:

nem szól gazdagságomról

sem halálomról

Vare ni jurusze gandzsicu nareba aszanebó

Engedtessék meg:

új év első reggelét

ágyamban töltsen

Tavas

Curuoto ni hotari to ocsiru cubaki kana

Rezgő íj húrja
visszhangzik, majd lepottyan
egy kamélia

Ja hibiki no tada kikoju nari ume no naka

Kilőtt nyílvessző
zúgása még hallatszik
szilvaágak közt

Nanohana no naka ni ogava no uneri kana

Repcevirágok
sűrűjében kis patak
útját keresi

Szaraszara to zeicsiku momu ja haru no ame

Bambusz jóspálcák
zizegnek a marokban –
tavaszi zápor

Szumire hodo na csiiszaki hito ni umaretasi

Mint egy ibolya
oly apró emberként, ha
újjászületnék...

Joi no mado honoakasi jama jaku hi

Alkonyi órán
halvány pír az ablakon:
hegytetőtűz gyúl

Kaszumi tatte sunuri no hasi no kienikeri

Ködbe süppedő
vöröslő híd bájának
lassan nyoma vész

Miokuru ja haru no usio no hitahita ni

Szemed kíséri
lány tavaszi hullámok
mossák a partot

みおとくまや

春のうらおの

ふねふたに

Kami no szumu harujama siroki kumo o haku

Istenek lakta
égbe nyúló hegy körül
felhőgyűrű kél

Ózora ja kaszumi no naka no toki no koe

Belereng az ég –
ködfátyolból feltörő
csatakiáltás

Kaszumu hi ja dzsunrei ojako futari nari

Ködbe vesző nap
kettesben zárándokol
szülő és gyermek

Ume csiru ja cukijo ni mavaru szuisa

Szilvavirág hull
hold sugarát forgatja
kis vízimalom

Ame harete nanzan haru no kumo o haku

Záporra nap jó
tavaszfelhőt fújdogál
déli hegyorom

Dokojara de vaga na jobu nari haru no jama

Valahol messze
nevemet súgják-búgják
zöldellő hegyek

Kocsi fuku ja jama ippai no kumo no kage

Keleti szél fúj
hegytetőn elvonuló
felhőárnyasereg

Micuketaru szumire no hana ja júakari

Még reád letem
illanó napsugárban:
ibolyavirág

みづけむる

寸みけむる花也

やうあむる

Szaraszara to kinu o narasite umemi kana

Lágy szellő játszik
meglibben a kimonó –
szilvavirágles

Nagaki hi ja akubi ucusite vakarejuku

Hosszú nap végén
ásításra nyúlik szánk
búcsúzásképpen

Uo no kage szoko ni sibasiba haru no mizu

Apró halacskák
árnyéka kergetőzik –
tavaszi folyó

Tó godzsú gokai o nokosi kaszumikeri

Csupán a csúcsa
látszik a pagodának –
ködruhába bújt

Haru osimu hito ni sikiri ni towarekeri

Tavaszt temetve
hosszú sorban kígyóznak
látogatóim

Bonnó no oboro ni nitaru jo mo ariki

Elmém gyötrődik
mint holdsugár a ködben
akad ilyen éj...

Vare oriori si nanto omou oboro kana

Felsejlik bennem
olykor-olykor halálom –
ködös tavaszéj

Onadzsi hasi mitabi vatarinu haru no joi

Egyazon hídon
harmadszorra átkelve
lám, bealkonyult

因心作

三台に渡りぬ

春の宵

Hacucsó ja nanohana nakute szamisikaro

Ifjú pillangó

sehol egy repcevirág

magányos lehetsz

Vagimoko o jume miru haru no jo to narinu

Feleségemet

álomban viszontláttam –

hosszú tavaszéj

Szenkó no koborete siroki hinaga kana

Füstölőpálca
hamuja hófehérlik
hosszú ez a nap

Futacu ka to mireba hitocu ni tobu ja csó

Ketten reppennek
s egyként táncolnak tova –
pillangórománc

Haru no jo no biva kikoekeri tennjo no si

Tavaszi éjen

bivalant dallama száll

tündérszentélyből

Juku haru ja szozoro ni szutesi kusza no an

Tavaszi távoztán

valahogy tán elhagyom

szalmakunyhómat

Nyár

Szeidzsín no umarekavari ka kiri no hana

Tán egy szent ember
született újjá benned:
császárfavirág

Kaeró to nakazu ni varae hototogiszu

Hazatérteden
ne siránkozz, csak neved
kicsinyke kakukk

Kikó tote dare mo matanu ni hototogiszu

Hallatnád hangod
de senki sem figyeli
kicsinyke kakukk

Hotarugari vare o ogava ni otosikeri

Szentjánosbogár –
reád vadászva estem
folyómederbe

Naku naraba mangecu ni nake hototogiszu

Ha dalolni vágysz
várd ki a teleholdat
kicsinyke kakukk

Acukurusi hirune no jume ni szemi no koe

Forró délután
álmomat sem kímélve
kabóca lármáz

Kóhaku no haszu szuribacsi ni hirakikeri

Cserépmozsárban
lótuszvirág tarkállik
kelyhe kitárult

Vakaba site tenohira hodo no jama no tera

Zsenge ágak közt
oly kicsiny, mint tenyerem
egy hegyi templom

若葉

糸の平

ほびどの

山の寺

Szuzusisza ja Nara no daibucu hara no naka

Ó, mily hűs lehet
Narában a Nagy Buddha
bendője mélyén!

Hitocu szú to zasiki o nukeru hotaru kana

Egy szusszanásra
átröppentél a szobán –
szentjánosbogár

Katamaru ja csiru ja hotaru no kava no ue

Jánosbogarak
mintha fogócskázna
hús folyó tükrén

Kóroge no tobu ja mokugjo no koe no sita

Álmából kelve
szárnyra szökken egy tücsök –
dobkongás hallik

Szuzusisza ja hirune no kao ni aomacuba

Friss nyári szellő
nyugvó arcomra lágyan
fenyőtüskét hint

Júdacsi no umi ni ocsikomu kioi kana

Nyáresti zápor
vég nélkül ostromolja
kéklő tó tükrét

Tobu hotaru janagi no eda de hitojaszumi

Szentjánosbogár
fűzfaágak rejtekén
lopva megpihen

Cuki naname takenoko take ni naran to szu

Fogyóban a hold
bambuszrügy tüsténkedik
bambusszá lenni

月斜由

蜀竹六

存心之志

Zendzsó no szó o kakonde naku ka kana

Meditáló pap
körülette szüntelen
szúnyogzümmögés

Kumo no mine kaminari o fúdzsite szobiekeri

Felhőhegycsúcsok
villámnak nem engedve
feltornyosultak

Hitori szaite aszahi ni niou aoi kana

Egyes-egyedül
napkeltében tündökölsz:
mályvarózsaszál

Hitorii no kaereba mutto naku ka kana

Elhagyott lakba
visszatér a remete –
szúnyogbolydulás

Jabu kage ni szuzunde ka ni zo kuvarekeru

Árnyas bambuszok
tövén húsölve lettem
szúnyogcsemege

Umorete vakaba no naka ja mizu no oto

Titkon megbújva
friss hajtások rejtekén
patak csörgedez

Midzsikajo no jume omoidaszu hima mo nasi

Rövid nyáréji

álmomat felidézmem

időm nem futja

Ka ni akete kucsi bakari nari gamo no cura

Szúnyogra lesben

kitátott száj, semmi több

éhes varangyos

故に開け

口飾りなり

墓の面

Kanzó no icsiron szakinu kusza no naka

Liliom nyílik
milliónyi fűszál közt
egy szál magában

Dedemusi no cuno furitatete ido no hasi

Szarvát kiöltve
kút peremén bandukol
kis csigabiga

Tatakarete hiru no ka o haku mokugjo kana

Tompa kongatás
szúnyogsereg iramlik
fadob gyomrából

Haszu no ha ni kumo kudarikeri kó o taku

Lótuszlevélre
piciny pók ereszkedik –
füstölő gyullad

Komuszó ni inu hoekakaru kiri no hana

Koldus szerzetest
házőrző eb ugatja –
császárfavirág

Szoribasi no sita jori mijuru haszu kana

Görbe híd alatt
tekintetem megpihen
egy lótosz kelyhén

Ősz

Aszagao ja szaita bakari no inocsi kana

Hajnalkavirág

épphogy szirmát bontotta –

ennyi hát a lét?

Aki no jama minami o muite tera futacu

Őszi hegyoldal

dél felé tekintve: két

buddhista templom

Meigecu ja furuszato tóki kagebósi

Telehold ragyog
szülőföldem oly messze
árnyékba borult

Aki no kumo tada muramura to vakare kana

Őszi fellegek
előnt az érzés hirtelen:
utunk elválik

Akikaze no hitori o fuku ja umi no ue

Őszi szél süvít
magányomba belekap –
hullámzó tenger

Szora ni ippen aki no kumo juku miru hitori

Pelyhedzik az ég
őszi felhők vándorútját
egymagam nézem

Sibugaki no sita ni ine koku fúfu kana

Datolyaszilva

fája alatt rizst hántol

férj és feleség

Siracuju ja fujó sitataru oto szu nari

Csillogó harmat –

lótuszvirág kelyhéből

dalolva cseppen

白露也

少也一也

也一也

Akaki hi o umi ni ocsikomu acusza kana

Izzó napkorong
tengerbe merülve is
hőséget áraszt

Aki no hae nigitte szosite hanasitari

Őszi légy zümmög –
tenyerembe kapom, majd
útnak eresztem

Hiatari ja dzsukusi no gotoki kokocsi ari

Napfény melegít –
mint egy datolyaszilva
úgy érzem magam

Dossiri to siri o szuetaru kabocsa kana

Méltóságosan
nagy fenekét terpeszti:
kerti sütőtök

Mucsi naraszu basa no hokori ja mugi no aki

Pattog az ostor
lovas kocsink port kavar –
gabonamező

Kitemireba Hasze va akikaze bakari nari

Haszéba jövet
egyetlen, ki üdvözöl:
metsző őszi szél

Kono júbe novaki ni multe vakarekeri

Napnyugta után
ha a vihar ideért
el kell búcsúznunk

Tarugaki no sibuki mukasi o vaszururu na

Datolyaszilva –
édesen se feledd el
fanyar múltadat!

たるあきの

しふきむあしを

わするゝな

Szunajama ni szuszuki bakari no novaki kana

Homokos dűnén
japán díszfű tengere
széltől hullámzik

Kaki no ha ja hitocu hitocu ni cuki no kage

Datolyaszilva –
mindegyik levelére
holdárnyék vetül

Fukiagete tó jori ue no ocsiba kana

Szárnyalsz a szélben

túl a pagoda csúcsán:

lehullt falevél

Akikaze ja szaka o noboreba jama mijuru

Zord őszi szélben

ha felmászol a dombra

hegyeket láthatsz

Kumo kitari kumo szaru taki no momidzsi kana

Zuhatag szélén
vöröslík a juharlomb –
felhővándorlás

Aszagao no hakage ni neko no medama kana

Hajnalkavirág
levele árnyékából
macskaszem villan

Cuki ni juku Szószeki cuma o vaszuretari

Holdnézésre megy
Szószeki, ki kedvesét
elfelejtette

Szake nakute si nakute cuki no sizukasza jo

Szakém elfogyott
ihletem is odalett –
holdbéli csend van

酒なつくて詩なつくて

月の上を歩かす

Akiame ja szugi no kareha o kuberu oto

Záporosó hull –
szugifenyőtűskéket
ropogtat a tűz

Makurabe ja hosi vakaren to szuru asita

Párnám peremén
búcsúznak a csillagok –
hajnalhasadás

Kao arau tarai ni tacu ja aki no kage

Vizedzsánál

állva arcom paskolom –

őszárnyék dereng

Itazura ni kiku szakicuran furuszato va

Hiábavalón

szirmot bont egy krizantém

szülőföldemen

Bjószi no neja ni hi tomosi kururu aki

Beteg nejemnek
lámpát gyújtok ágyánál –
őszvég közeleg

Temuku beki szenkó mo nakute kure no aki

Áldoznék neked
s látod, még füstölöm sincs
itt az ősz vége

Tél

Hacufuju ja kódszó no icsiro mada akazu

Épp csak itt a tél –
megvilágosodásomig
hosszú még az út

Fuju no jama hito kajou tomo miezariki

Hófödte hegyen
ha járnak is emberek
láthatatlanok

Hitocu ja no hiszoka ni juki ni umorekeri

Magányos kunyhó

hó alá temetődött

észrevétlenül

Hacufuju ja take kiru jama no nata no oto

Beköszönt a tél

bambuszt vágnak a hegyen –

fejszesuhogás

Mizuumi va kóri no ue no takibi kana

Téli tavacska
jégpáncélba zárt vizén
tűzrakás ropog

Júhi ou noriai basa no szamusza kana

Lenyugvó naphoz
lovass kocsin robogunk
vacog a fogam

Kogarasi ja umi ni júhi o fukiotoszu

Téli szélvihar
tajtékozó hullámokba
lökte a napot

Szankai ni hitori ne ni juku szamusza kana

Padlásszobámban
magányosan alszom el
rideg éjszakán

三階は独り

寐は行く

寒、あな

Cukubai ni csiru szazanka no kórikeri

Kézmosó tálba

kamélia szirma hull –

lassan jégbe fagy

Hosi hitocu miete nerarenu simojo kana

Egyetlen csillag

összes álmom elúzi

fagyos éjszakán

Ucumuite hiza ni dakicuku szamusza kana

Meghajlott háttal
térdembe kapaszkodom
mindjárt megfagyok!

Juki haretari take baszabasza to tobikaeru

Hóesés után
zizegve éledezik:
ősz bambuszliget

Karaszu tonde júhi ni ugoku fujuki kana

Elszállt a varjú –
lemenő nap fényében
faág lengedez

Zeppeki ni kogarasi ataru hibiki kana

Meredek kőfal
fagyos szél ostromától
visszhangzik a tél

Kogarasi no mine va curugi no gotoku nari

Rideg téli szél
pengeélként hasítja
hegyszirt az eget

Isi no jama kogarasi ni fukare hadaka nari

Hósapkás kőhegy
dermesztő téli szélről
megkopaszodik

石の山
風にふかれ
裸佇り

Gantó ni hondó kuraki szamusza kana

Sziklaszirt csúcsán

elsötétült a csarnok

hideg templomáj

Kogarasi no magarikunette hibikikeri

Hideg téli szél

kígyózik a hegyormon

morajlik a táj

Bótó ja omoigakenaki iva no juki

Akár egy kalap
befedte váratlanul
kősziklát a hó

Kogarasi ja iva ni toricuku Rakanmicsi

Téli szél tépáz
keskeny sziklaösvény visz
Rakan templomhoz

Mucsócsin de karenó o tóru szamusza kana

Lampion nélkül

vágok át a tisztáson

zimankó kísér

Harae domo harae domo vaga szode no juki

Söpröm, csak söpröm

hasztalan erőlködés –

belepett a hó

Fukimakuru juki no sita nari Hita no macsi

Téli szél tombol

hópaplannal takarja

Hita városát

Zuidó no kucsi ni dainaru curara kana

Alagút száján

méretesre növesztett

jégcsapfogsor csüng

隧道の口に

大なる氷柱をな

Haiiro no szora tarekaku kareno kana

Hamuszín szürke
égből eső lába lóg –
szomjazó mező

Zen ka aku ka furofuki o kutte gatszejo

Szent vagy ördögi?
nyeld csak le a főtt retket
rögvest megtudod

Jaszujaszu to namako no gotoki ko o umeri

Kibújik lassan
mint tengeri uborka –
gyermekszületés

Juku tosi ja neko uzukumaru hiza no ue

Múlóban az év
gömbölydeden szunyókál
macskám ölemben